

Formy edukace

- organizační rámec výuky, tj. vyučování a učení
- souhrn organizačních opatření a uspořádání výuky (vzdělávání) při realizaci určitého vzdělávacího procesu

**s kým a jak
pracujeme**

**„kde“ výuka
probíhá**

Formy edukace – dělení (Palán, 2002)

- ❖ časové uspořádání
- ❖ edukační (vyučovací) prostředí
- ❖ organizační uspořádání studujících
- ❖ interakce lektor – posluchač
- ❖ stav systému, v nichž vzdělávání probíhá
- ❖ zaměření pg. akce

- přímá
- nepřímá
- smíšená

- individuální
- skupinová
- hromadní

Volba formy ždy s ohledem na:

- ❖ vytýčený **cíl**
- ❖ **obsah** probíraného tématu
- ❖ připravenosti a individuálním/specifickým potřebám **edukanta**

Individuální forma edukace

- ❖ zohledňuje individuální potřeby konkrétního edukanta
- ❖ probíhá na pokoji, v ambulanci, vyšetřovně

Výhody	Nevýhody
❖ edukační plán je stanoven dle individuálních potřeb konkrétního edukanta	❖ kooperace/ výměna zkušeností edukanta s dalšími edukanti není možná
❖ přizpůsobení tempa, obsahu edukace a potřebám edukantovi	❖ časová neefektivita edukátora vzhledem k počtu edukantů
❖ opakovaná zpětná vazba mezi účastníky (edukátorem a edukantem) – prostor pro ověření pochopení osvojených poznatků, prostor pro dotazování...	
❖ efektivita učení	
❖ motivace a aktivita edukanta	
❖ osobní vztah mezi zainteresovanými	
❖ pro osoby se specifickými potřebami učení, sníženým intelektem, nedostatečnou gramotností, emocionální nestabilitou...	

Skupinová forma edukace

- ❖ různě velké skupiny, individuální počet edukantů ve skupině např. párová výuka počet 2 osob, nebo optimální 3-5
- ❖ nejčastěji – svépomocné skupiny, lázeňská rehabilitační péče, léčebná péče v léčebnách/ozdravovnách
- ❖ možnosti využití - zdravý i chronicky nemocní jedinci
- ❖ vedení skupiny – edukátor nebo zkušený edukant
- ❖ vznik skupiny - neformálně – na základě vlastního zájmu
 - formálně – na základě kritérii (např. druh nemoci, úroveň vědomostí/dovedností, pohlaví, věk);
heterogenní a homogenní skupiny
- ❖ zohledňujeme míru kritérií, interpersonální vztahy event. přání členů skupiny
- ❖ diskuse, brainstorming

Výhoda / nevýhoda homogenní skupina & heterogenní skupina

Nevýhoda – nerovné zapojení edukantů ve skupině

Hromadná (frontální) forma edukace

- ❖ široký záběr edukantů
- ❖ obsah stejný pro všechny edukanty
- ❖ přednáška, seminář, výklad učiva

výhody	nevýhody
❖ časová efektivita	❖ omezení individuálního přístupu a potřeb konkrétního edukanta
❖ sdělení stejného obsahu všem edukantům	❖ minimální zpětná vazba
	❖ pasivita edukantů

Edukační metoda

Methodos (řecké slovo) – cesta k něčemu, postup k určitému cíli

☐ Cílevědomé a promyšlené působení edukátora, který aktivizuje edukanta v jeho učení tak, aby byly efektivně naplněny cíle učení (Juřeníková, 2010)

Při volbě metody VŽDY přihlédnout:

- ✓ k osobnosti edukanta
- ✓ zdravotnímu a psychickému stavu edukanta, věk
- ✓ dosavadním dovednostem, zkušenostem
- ✓ vytýčenému cíli, obsahu sdělení/učiva, formě edukace
- ✓ prostředí kde bude Ed. probíhat
- ✓ praktický aspekt, efektivnost, pozitivní přínos pro účastníky
- ✓ zkušenosti edukátora, schopnost zvládnout určité metody a prostředky – pg. vlohy

Ed. metody v ošetrovatelství

(Nemcová, Hlinková, 2010, s. 165-166):

- ❖ **aktivita edukátora a edukanta** – *tradiční* (rozhovor, přednáška, vysvětlování, diskuse, demonstrace a nácvik) *alternativní* (hra, simulace, programové učení)
- ❖ **cíle Ed.** – metody na dosažení cílů – kognitivních, afektivních, psychomotorických
- ❖ **ošetřovatelských diagnóz** – řešení problému deficitu vědomostí a deficitu zručností
- ❖ **věku edukanta** – dětský, dospělý, geriatrický P/K
- ❖ **etapa (fáze) Ed. procesu** – metody motivační, expoziční, fixační a evaluační

Instruktaž a praktické cvičení

Instruktaž

- ❖ teoretický úvod před praktickou činností – info - výstižné, stručné, zásadní
- ❖ navazujeme na již osvojené teoretické znalosti edukanta
- ❖ nejčastěji – slovem (možné doplnění o písemný materiál)

1. ukázka

- ❖ osvojení si psychomotorické dovednosti
- ❖ prvé předvedení – pomalejší, názorné, se slovním komentářem, důrazem na správnost provedení
- ❖ zopakování postupu – v tempu, kt. má edukant dosáhnout
- ❖ upozornění na event. chyby, kt. by se mohl edukant dopustit a vyvarovat

Praktické cvičení = vlastní nácvik

- ❖ individuální V skupinový (2 a více osob ≤ 10)
- ❖ etapovitý nácvik v krocích;
- ❖ demonstrace osvojené činnosti jedním z edukantů (slovní komentář edukátora, upozornění na event. chyby, kt. by se edukanti mohli dopustit)
- ❖ praktický nácvik všech edukantů ve skupině

První nácvik - náročný, nekoordinovaný

Edukant – „příznivý“ /stabilizovaný stav (ne akutní fáze nemoci)

Edukátor – **příprava** na nácvik, čas, trpělivost, koncentrace, vstřícnost, detekce chyb hned na začátku (špatně osvojený přístup se těžko napravuje!), motivace

Metoda tištěného slova (Práce s textem)

leták, brožura, plakát, článek v časopisu/knize

❖ nesmí být jediným zdrojem edukace

výhoda – oslovení větší cílové skupiny; pro P/K s poruchou sluchu

Zásady:

- materiál v písemné formě – ZP musí znát jeho obsah a orientovat se v něm
- poskytnout materiál pouze edukantům – cílové skupiny (věk, gramotnost, smyslové vnímání, zdravotní problém atd.)
- doplnit další metodou – vysvětlení, konzultace

- jasný cíl
- cílová skupina
- využití – pro celou skupinu, nebo nutná korekce určité informace pro určitý typ edukantů
- jazyk a styl přizpůsobit „čtenářům“ a účelu, kterému má posloužit
- grafický dizajn – čitelnost, obrázky pro lepší pochopení, musí „oslovit a zaujat“
- respektovat specifika zdravotnického zařízení, vycházet ze standardů a norem

Hra

na začátku obeznámit s cílem, úkoly a pravidly – hra by se neměla přerušovat
vhodné prostory

zohlednění času , který hra vyžaduje

(pexeso, puzzle, křížovky... PC hry s edukačním zaměřením pro mládež – DM

<https://play.google.com/store/apps/details?id=com.Mobiab.MyDiabetic>

<https://www.youtube.com/watch?v=tE2EsXjISjQ> animační film o cukrovce

<http://www.convatec.cz/stomie/pece-o-stomie/instrukcni-video-pece-o-kolostomie>

Didaktické prostředky (Geschwinder a kol, 1995)

NEMATERIÁLNÍ •

Metody

Organizační formy výuky

Vyučovací zásady

+ vědomosti
*edukátora,
edukanta*

MATERIÁLNÍ

Vyučovací pomůcky

Žákovské pomůcky (potřeby)

Učebny a jejich vybavení

Didaktická technika

Předměty a jevy sloužící k dosažení vytýčených cílů, zahrnují vše, co vede ke splnění výchovně-vzdělávacích cílů (Maňák, Švec, 2003)

Didaktická pomůcka (Juřeníková, 2010, s. 48)

má plnit funkce:

- motivační
- názorná
- aktivizační
- rozšiřující, navazující a doplňující
- propojující teorie a praxe
- informační, logická

Výběr **vhodné** pomůcky

Funkčnost techniky

Efektivnost a **smysluplnost** využití techniky

- jednoduchost použití pomůcky
- nerozptylovat pozornost edukantů množstvím pomůcek
- působení pomůcky/techniky po nezbytně nutnou dobu

Literatura

Bajer, I. Brainwriting: efektivnější než brainstorming? online dostupné <http://www.mitvsehotovo.cz/2013/09/brainwriting-efektivnejsi-nez-brainstorming/> staženo 12.3.2015

Magurová D., Majerníková L. *Edukácia a edukačný proces v ošetrovatel'stve*, Martin: Osveta, 2009, s. 155, ISBN 978-80-8063-326-4

Nemcová J., Hlinková E. *Moderná edukácia v ošetrovatel'stve*, Martin. Osveta, 2010, s. 259, ISBN 978-80-8063-321-9

Palán, Z. Andromedia.cz: Přednáška online dostupné z <http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník/prednaska> staženo 12.3.2015

Literatura

Wikipedie: Brainstorming online dostupné z <http://cs.wikipedia.org/wiki/Brainstorming> staženo 12.3.2015

Průcha Jan *Pedagogická encyklopedie*, Praha: Portál, 2009, s. 936. ISBN 978-80-7367-546-2.

Juřeníková, P., *Zásady edukace v ošetrovatelské praxi* Praha: Grada, 2010, s. 80. ISBN 978-80-247-2171-2

Průcha, J. *Moderní pedagogika*, 5. aktualiz. a doplněné vydání, Praha: Portál, 2013, ISBN 978-80-262-0456-5.